

Raportti Freshabit Life IP -hankkeessa maksetuista maapohjakorvauksista Puruvedellä

Disclaimer

The content of this publication does not necessarily reflect the opinion of the European Commission, nor is the European Commission responsible for any use that might be made of information appearing herein.

Abstract

Finnish Forest Centre piloted compensation of financial losses inflicted by construction of water protection structures, such as artificial wetlands or surface flow areas. Generally, in a projects with a goal to improve water protection in catchment level scale, there is currently no common procedure how the compensation is defined. Most commonly no compensation is paid because of the modest losses caused to landowner, but also partly because there is no common procedure to define when compensation is necessary and how the amount is calculated. For this Finnish Forest Centre developed a detailed guideline how to identify the situations when paying the compensation is appropriate, and how the compensation is calculated on forest land.

The budget for paying the one-off compensations was 30 000 € and estimated compensation area was 20 hectares. Realized compensation amount is 12 219 € with a total area of 10,5 hectares. As a precondition for paying the compensation a contract with landowner was made. The number of contracts was 11 pcs and the average amount per hectare was 1164 €. This includes compensations paid both for agricultural area and forestland. The compensation was needed mainly for structures spanning over larger area, such as wetlands. Smaller structures, such as bottom dams, sedimentation basins and repairing eroded channels did not mainly require paying compensation.

It can be concluded that the ability to pay compensation for financial losses caused by building water protection structures is important tool to ensure that the structures can be located in the most suitable and beneficial areas of the watershed. The compensation is most needed with wetlands and locations with other land use than forestry, especially agriculture. It should be also noted that paying the compensation in every case was not found necessary. The guideline (annex) and the procedure developed during the project for paying the compensation was found workable. As proof of that, the guideline (annex) was also adapted in paying compensations in nature management projects funded based on the Act on the Financing Sustainable Forestry (34/2015).

Tausta

Hyväksytyssä hankesuunnitelmassa Suomen metsäkeskus sitoutui pilotoimaan vesiensuojelutöiden toteutuksesta maanomistajille syntyvien taloudellisten menetysten korvaamista. Suomessa toteutetuissa vesiensuojeluhankkeissa ei ole ollut yhtenäistä menettelyä, jonka perusteella haittoja olisi korvattu maanomistajille. Menettelyn puuttuminen on jarruttanut korvausten maksamista ja yleisemmin korvauksia ei ole maksettu laisinkaan. Yleensä vesiensuojelurakenteet on pyritty sijoittamaan niin, että niistä aiheutuva taloudellinen haitta jää mahdollisimman vähäiseksi. Kosteikkojen ja pintavalutuskenttien ollessa kyseessä, pinta-ala jossa esimerkiksi metsän kasvatus estyy, voi kuitenkin muodostua niin suureksi, ettei maanomistaja luovuta aluetta vesiensuojelukäyttöön ilman korvauksen maksamista. Tällöin vesiensuojelurakennetta ei pystytä tekemään vesiensuojelun kannalta parhaaseen paikkaan. Hankkeen tavoitteena on luoda korvausmalli ja testata mallin mukaista korvausten maksamista sekä arvioida korvausmahdollisuudesta saatavaa hyötyä.

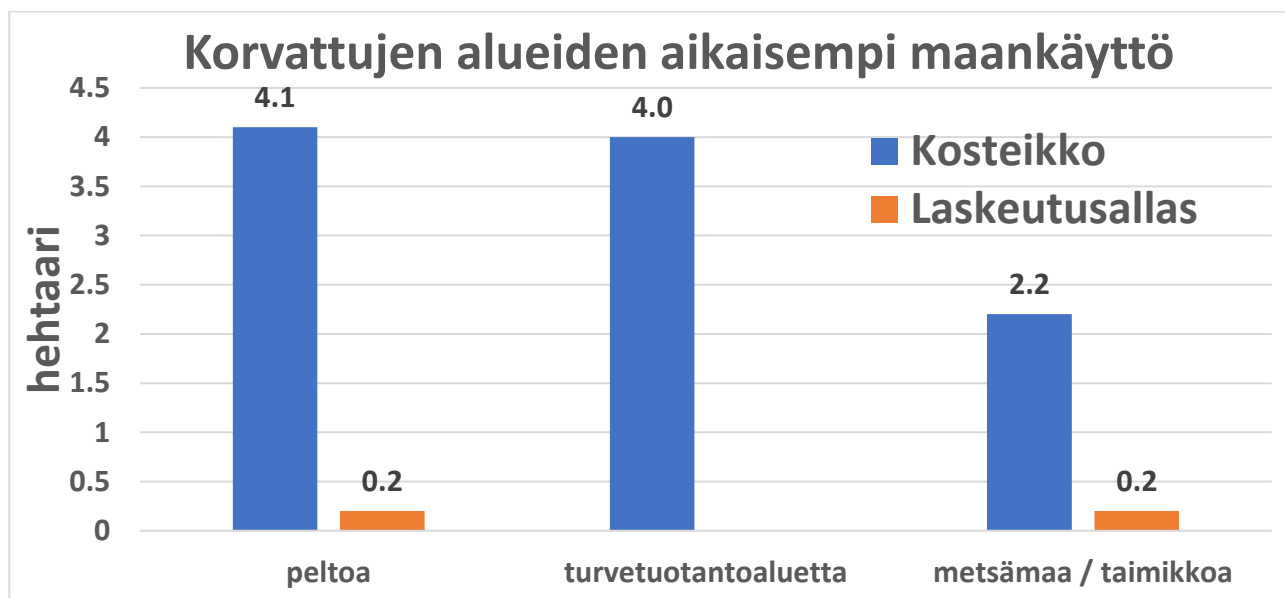
Toteutus

Freshabit LIFE IP -hankkeessa korvauksia maksettiin hankkeen varoista vesiensuojelurakenteen aiheuttamasta haitasta. Maapohjakorvauksia maksettiin kosteikon tai laskeutusaltaan alle jääneestä maasta, taimikosta ja läjitysmaiden alle jääneestä viljelynurmesta. Korvauksia maksettiin **12 219 €** ja sopimuksien pinta-ala oli **10,5** hehtaaria. Sopimuksia tehtiin **11** kpl. Korvaukset maksettiin vuosina 2016–2022. Hankkeen alussa arvioitiin, että korvauksia tehdään enintään 20 hehtaarella ja yhteensä 30 000 eurolla. Todellisuudessa korvauksia tarvittiin vähemmän ja korvausten keskihinta oli 1 164 €/ha.

Kosteikon rakentaminen on ollut yleisin syy maksaa korvauksia maanomistajalle tai pelto-oikeuden vuokraajalle. Korvauksia maksettiin kosteikko kohteilla yhteensä 11 797 €. Suurin hehtaarikohtainen korvaus on peltomaalle keskimäärin 2 530 €/ha, jossa pellon kunto vaikuttaa korvauksen suuruuteen. Laskeutusaltaan alle jäänyt pelto oli vanhaa viljelyksestä poistautunutta aluetta, ja korvaus oli 1000 € pienempi, kuin aktiiviviljelyssä olevilla kosteikko kohteilla. Metsämaassa on mukana korvauksia taimikoista, ja se nostaa hehtaari kohtaista korvaus summaa metsämaalla. Taimikosta korvaus voi olla yli 2300 €/hehtaarella. Metsämaan hinta kohteilla on ollut 943 €/ha.

Korvaukset perustuvat metsämaan osalta summa-arvo taulukkoon, jonka on tehnyt Tapio Oy. Summa-arvo taulukkoa on päivitetty kesällä 2021. Päivityksen myötä korvaussummat ovat kasvaneet. Kaikki kohteet laskettiin ennen päivitystä olevilla arvoilla. Vanhalla turvetuotanto alueella korvaus on perustunut läheisten alueiden metsämaan korvausarvoon.

Suomen metsäkeskus on suunnitellut yli 130 laskeutusallasta Freshabit hankkeessa, joista 44 kpl on Puruvedellä. Lakeutusaltaista vain yhdelle maanomistajalle on maksettu maapohjakorvausta. Kohde on ollut tavallisuudesta poikkeava, koska se on vanhalle pellolle rakennettu, josta on korvattu myös hieskoivun taimikkoa. Kosteikkoja Freshabit hankkeessa on suunniteltu 32 kpl, peltomaalla kohteita on vain Puruvedellä. Neljästä pellolle suunnitellusta kosteikosta kolmella on maksettu maanomistajakorvauksia. Korvausten maksaminen on mahdollistanut kosteikkojen perustamisen peltomaalle. Maanomistajat ovat allekirjoittaneet sopimuksen, jonka mukaan rakenteet ovat tarkoitettu pysyviksi.

Kuvaaja 1. Laskeutusallas on toteutettu vanhalle peltomaalle, jossa on korvattu myös hieskoivutaimikkoa. Yleensä laskeutusaltaat ovat onnistuttu toteuttamaan ilman maanomistajakorvauksia.

Johtopäätökset

Korvausten maksaminen maanomistajalle mahdollisti erityisesti kosteikkojen rakentamisen peltomaalle. Onkin todennäköistä, että ilman korvauksen maksamista Puruvedellä olisi toteutunut todennäköisesti vain yksi kosteikko, joten korvausmahdollisuuden voidaan olettaa olleen tarpeen. Korvausten taso oli hankesuunnitelmassa oletettua pienempi, mutta maanomistajat kokivat kuitenkin korvaustason riittäväksi. Kokemusten perusteella iso olemassa olevaan uomaverkoston rakennettavista pienialaisista vesiensuojelurakenteista voidaan rakentaa ilman korvausten maksamista. Toisaalta joidenkin isompia pinta-aloja vaativien rakenteiden yhteydessä korvaukset ovat perusteltuja, sillä ne mahdollistavat vesiensuojelurakenteen sijoittamisen vesiensuojelun kannalta optimaaliseen paikkaan, myös siinä tapauksessa, että alue on muussa kuin metsätalouskäytössä, esimerkiksi peltona. Johtopäätöksen Suomen metsäkeskus suosittaa, että hankkeessa kehitetty korvausmalli ja siihen liittyvä ohjeistus otetaan käyttöön laajemmin ja korvausten maksamiseen varaudutaan jo hankkeita budjetoitaessa. Korvausmäärät ovat maltillisia metsä- ja peltoalueilla suhteutettuna vesiensuojelurakenteiden kokonaiskustannuksiin ja toisaalta korvauksen maksamisesta saatavaan hyötyyn. Saatujen kokemusten perusteella korvausmahdollisuus ei edellytä korvauksen maksamista jokaiselle rakenteelle, vaan korvauksia voidaan maksaa, mikäli rakenne aiheuttaa selvästi todettavaa taloudellista haittaa ja maanomistaja vaatii korvauksen maksamista.

Suomen metsäkeskus otti hankkeessa testatut korvaukset käyttöön valtakunnallisesti määräaikaisen kestävän metsätalouden rahoituslailla (kestävän metsätalouden rahalla tehtävissä luonnonhoitohankkeissa. Maapohjakorvausmahdollisuus jäi pysyvästi osaksi luonnonhoidon maanomistajasopimuksia.

Liitteet:

Toimintaohje korvausten maksamisesta Life-hankkeissa versio 17.1.2017

Ohje korvauksen maksaminen KEMERA luonnonhoitohankkeessa

13.1.2017

The content of this publication does not necessarily reflect the opinion of the European Commission, nor is the European Commission responsible for any use that might be made of information appearing herein.

Haittakorvauksen maksaminen Life-hankkeissa

1. Korvauksen maksamisen yleiset perusteet

Tässä ohjeessa kuvataan yleiset edellytykset, joiden tulee täytyä, kun Life-hankkeen toteutuksen yhteydessä esitetään maksettavaksi haittakorvauksia.

Korvattavan toimenpiteen tulee muodostaa maanomistajalle pysyvä tai pysyväisluonteinen haitta, joka alentaa merkittävästi korvauksen perusteena olevan alueen taloudellisesta arvoa tai vähentää muuten merkittävästi alueen hyödyntämismahdollisuuksia taloudellisessa toiminnassa. Toimenpiteen, joka muodostaa korvauksen perusteena olevan haitan, tulee olla taloudellisesti tarkoituksenmukainen, ottaen huomioon toimenpiteestä saatavan hyödyn suuruus. Toimenpiteen tulee edistää metsien tai vesiluonnon biologista monimuotoisuutta, eikä sillä saa aiheuttaa kohtuudella välitettävissä olevaa haittaa muulle ympäristölle. Toimenpiteen tulee edustaa toimintatehokkuudeltaan ja kustannuksiltaan kohteelle soveltuvaa parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa.

2. Korvauksen peruste, ehdot ja korvattavat kohteet

Korvattavan haitan muodostavan toimenpiteen taloudellisen tarkoituksenmukaisuuden vaatimus edellyttää, että maanomistajalle maksettavan korvauksen perusteena on aina toteuttavasta toimenpiteestä aiheutuva todellinen haitta. Haitan aiheuttavan toimenpiteen toteuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista sellaisella alueella, jossa korvattavan haitan suuruus ei ole tarkoituksenmukaisessa suhteessa toimenpiteestä saatavaan hyötyyn nähden. Lisäksi korvattavan kohteen tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- 1) hyödyiltään vastaavaa toimenpidettä ei voida toteuttaa alueella, jossa korvattava haittaa ei synny tai korvattava haitan määrä on vähäinen;
- 2) korvattavan haitan perusteena oleva alue on luontaisesti metsän kasvattamiseen soveltuva ja sen puuntuotoskyky vastaa metsämaata
- 3) korvattavan haitan perusteena oleva alue on otettavissa korvauksen perusteena olevaan käyttötarkoitukseen ilman toimenpiteen toteutukselle aiheutuvia rajoituksia tai rasitteita;
- 4) korvattavalle alueelle syntyvä haitta on pysyväisluonteinen tai alueen taloudelliset hyödyntämismahdollisuudet tulevat muuten olennaisesti heikentymään

Alueen käytöstä sovitaan maanomistajan ja Metsäkeskuksen välisellä kirjallisella sopimuksella.

Mikäli toimenpiteen toteuttamisen yhteydessä puusto joudutaan poistamaan tai se tuhoutuu metsänkasvatukseen luontaisesti soveltuvalta alueelta, alue soveltuu met-

13.1.2017

sänkasvatukseen toimenpiteen toteuttamisen jälkeen ja alueen uudistaminen on perusteltua kohteen maisemoinnin tai muun vastaavan syyn vuoksi, voidaan alueen uudistaminen sisällyttää toteutuskustannuksiin. Tältä osin toteutuskustannukset voidaan huomioida korvauksen määrää alentavana tekijänä.

3. Korvauksen määrä

Korvauksen määrän laskentaan sovelletaan julkaisussa Summa-arvomenetelmän aputaulukot (Tapio 2013, LIITE 1) esitettyjä paljaan maan ja taimikon arvoja. Puuston odotus- tai hakkuuarvoa ei pääsääntöisesti korvata, sillä puusto jää maanomistajalle, eikä pysyvän haitan aiheuttavia toimenpiteitä tule pääsääntöisesti sijoittaa alueille, joissa haitta kohdistuu kasvatuskelpoisiin nuoriin ja varttuneisiin metsiin. Puuston hakkuuarvo voidaan korvata vain poikkeustapauksessa, mikäli alueen puustolle muodostuu kantohinta, ja puuston hakkaamatta jättäminen on perusteltua toimenpiteen tarkoituksen kannalta tai puustoa ei voida enää hyödyntää taloudellisesti toimenpiteen seurauksena. Puuston hakkuuarvo saadaan kertomalla puuston määrä maakuntapohjaisesti määritellyn alueen puukuutiometrin kantohinnalla.

Mikäli metsän kasvattamiseen soveltuvalle alueelle ei ole perustettu tai sille ei ole syntynyt luontaisesti taimikkoa, joka täyttää tai sillä on edellytykset täyttää metsälain (1993/1996, muut. 1085/2013) 8 §:n mukainen uudistamisvelvoite, korvataan pelkästään em. julkaisun mukainen ns. paljaan maan arvo.

Mikäli alueelle on perustettu tai sille on syntynyt luontaisesti taimikko, joka täyttää tai sillä on edellytykset täyttää metsälain (1993/1996, muut. 1085/2013) 8 §:n mukainen uudistamisvelvoite, korvataan haittana maapohjan arvon lisäksi em. julkaisun mukainen taimikon arvo.

Mikäli alue on muussa kuin metsätalouskäytössä ja haitan muodostava toimenpide täyttää edellä mainitut ehdot, pysyvä haitta voidaan korvata alueen käyvän hinnan mukaisesti, edellyttäen että toimenpiteen taloudellinen tarkoituksenmukaisuus ei vaarannu. Tästä syystä toimenpide tulee ensi sijaisesti sijoittaa taloudellisesti vähäarvoiselle alueelle, jossa korvattavan haitan määrä jää mahdollisimman pieneksi tai perustetta korvauksen maksamiselle ei synny.

13.1.2017

Antti Leinonen
projektipäällikkö

LIITE 1:

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Mäki, O. 2013. Summa-arvomenetelmän aputaulukot. Metsäkustannus Oy.

Korvauksen maksaminen kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) 21 §:n mukaisissa metsäluonnon hoitohankkeissa

1. Korvauksen maksamisen yleiset perusteet

Kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015, jäljempänä Kemerall) 21 §:n 1 momentin mukaan tukea voidaan myöntää:

- 1) usean tilan alueelle ulottuviin, monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen hoito- ja kunnostustöihin sekä metsä- ja suolinympäristöjen ennallistamiseen;
- 2) metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estämiseen tai korjaamiseen, jos toimenpiteellä on tavanomaista laajempi merkitys vesien ja vesiluonnon hoidon kannalta eikä kustannuksia voida osoittaa tietylle aiheuttajalle;
- 3) metsien monimuotoisuutta edistävään kulutukseen;
- 4) metsäluonnon haitallisten vieraskasvilajien hävittämiseen ja niiden leviämisen estämiseen metsätalousmaalla;
- 5) muihin 1–4 kohdassa tarkoitettuja hankkeita vastaaviin metsäluonnon hoitoa ja metsien monikäyttöä sekä maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvoja korostaviin, alueellisesti merkittäviin hankkeisiin.

Tässä ohjeessa kuvataan yleiset edellytykset, joiden tulee täyttyä, mikäli metsäluonnon hoitohankkeen yhteydessä esitetään maksettavaksi korvauksia. **Ohjetta sovelletaan pääsääntöisesti Kemerall:n 21 §:n 1 momentin kohdassa 2 säädettyihin vesiensuojelun luonnonhoitohankkeisiin, mutta korvausperusteita voidaan tarvittaessa soveltaa myös kohtien 1, 4 ja 5 mukaisiin metsäluonnon hoitohankkeisiin.**

Kohdan 3 mukaisissa luonnonhoitohankkeissa korvausperusteena sovelletaan Kemerall nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksen mukaista korvausta säästöpuiden polttamisesta. Tällöin korvaus saadaan kertomalla ennen polttamista arvioitu markkinakelpoisen puuston määrä maakuntapohjaisesti määritellyn alueen puukuutiometrin keskikantohinnalla.

Vaikka korvauksen maksamisesta metsäluonnon hoitohankkeen yhteydessä ei säädetäkään tarkemmin Kemerall:ssa ja sen perusteella annetuissa säädöksessä, lukuun ottamatta säästöpuiden polttamisesta aiheutuvan taloudellisen menetyksen korvaamista, tulee korvauksen täyttää Kemerall:ssa ja sen perusteella annetuissa alemman asteisissa säädöksissä määrätyt tuen yleiset ehdot. Kemerall:n 6 §:n mukaan kaikkien tuettavien töiden tulee olla taloudellisesti ja metsien biologisen monimuotoisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia, eikä niillä saa aiheuttaa kohtuudella vältettävissä olevaa haittaa muulle ympäristölle. Lisäksi valtioneuvoston asetuksen kestävän metsätalouden rahoituksesta (594/2015, jäljempänä KemerallA) 29 §:n mukaan rahoituk-

3.2.2017

sen myöntämisen perusteena on esitettyjen toimenpiteiden merkittävyyden ja vaikuttavuuden lisäksi *kustannustehokas toteuttamistapa metsäluonnon monimuotoisuuden edistämisen kannalta*. Lisäksi KemeraA:n 29 §:ssä määrätään rahoitus kohdennettavaksi niihin toimenpiteisiin, joilla voidaan saavuttaa alueellisesti merkittävimmät luonnon monimuotoisuudelle, vesiensuojelulle sekä metsien monikäytölle ja maisema-, kulttuuri-, ja virkistysarvoille asetetut tavoitteet.

2. Korvauksen peruste, ehdot ja korvattavat kohteet

KemeraL:n 6 §:n rahoitettavien töiden taloudellisen tarkoituksenmukaisuuden vaatimus edellyttää, että maanomistajalle maksettavan korvauksen perusteena on aina metsäluonnon hoitohankkeen yhteydessä toteuttavasta toimenpiteestä aiheutuva todellinen haitta. Haitan aiheuttavan toimenpiteen toteuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista sellaisella alueella, jossa korvattavan haitan suuruus ei ole tarkoituksenmukaisessa suhteessa toimenpiteestä saatavaan hyötyyn nähden. Lisäksi korvattavan kohteen tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- 1) hyödyiltään vastaavaa toimenpidettä ei voida toteuttaa alueella, jossa korvattavaa haittaa ei synny tai korvattava haitan määrä on vähäinen;
- 2) korvattavan haitan perusteena oleva alue on luontaisesti metsän kasvattamiseen soveltuva ja sen puuntuotoskyky vastaa metsämaata
- 3) korvattavan haitan perusteena oleva alue on tai se on otettavissa metsätalouksikäyttöön, ilman toimenpiteen toteutukselle aiheutuvia rajoituksia tai rasitteita;
- 4) korvattavalle alueelle syntyvä haitta on pysyväisluonteinen tai alueen taloudelliset hyödyntämismahdollisuudet metsätaloudessa tulevat muuten olennaisesti heikentymään

Alueen käytöstä sovitaan maanomistajan ja Metsäkeskuksen välisellä kirjallisella sopimuksella.

Mikäli toimenpiteen toteuttamisen yhteydessä puusto joudutaan poistamaan tai se tuhoutuu metsänkasvatukseen luontaisesti soveltuvalta alueelta, alue soveltuu metsänkasvatukseen toimenpiteen toteuttamisen jälkeen ja alueen uudistaminen on perusteltua kohteen maisemoinnin tai muun vastaavan syyn vuoksi, voidaan alueen uudistaminen sisällyttää metsäluonnon hoitohankkeen toteutustöihin. Tällöin kohteesta ei makseta muuta haittakorvausta.

3. Korvauksen määrä

Korvauksen määrän laskentaan sovelletaan julkaisussa Summa-arvomenetelmän aputaulukot (Tapio 2013, LIITE 1) esitettyjä paljaan maan ja taimikon arvoja. Puuston odotus- tai hakkuarvoa ei pääsääntöisesti korvata, sillä puusto jää maanomistajalle, eikä pysyvän haitan aiheuttavia toimenpiteitä tule pääsääntöisesti sijoittaa alueille, joissa haitta kohdistuu kasvatuskelpoiisiin nuoriin ja varttuneisiin metsiin. Puuston

3.2.2017

hakkuuarvo voidaan korvata vain poikkeustapauksessa, mikäli alueen puustolle muodostuu kantohinta, ja puuston hakkaamatta jättäminen on perusteltua toimenpiteen tarkoituksen kannalta, eikä puustoa ei voida enää hyödyntää taloudellisesti toimenpiteen seurauksena. Puuston hakkuuarvo saadaan kertomalla puuston määrä maankuntapohjaisesti määritellyn alueen puukuutiometrin keskikantohinnalla.

Mikäli metsän kasvattamiseen soveltuvalla alueella ei ole perustettu tai sille ei ole syntynyt luontaisesti taimikkoa, joka täyttää tai sillä on edellytykset täyttää metsälain (1993/1996, muut. 1085/2013) 8 §:n mukainen uudistamisvelvoite, korvataan pelkästään em. julkaisun mukainen ns. paljaan maan arvo. Tuottavuudeltaan metsämaan tasolla oleva pelto rinnastetaan metsämaahan ja siitä voidaan korvata paljaan maan arvo, mikäli peltomaasta ei saada muuta kautta korvausta.

Mikäli alueelle on perustettu tai sille on syntynyt luontaisesti taimikko, joka täyttää tai sillä on edellytykset täyttää metsälain (1993/1996, muut. 1085/2013) 8 §:n mukainen uudistamisvelvoite, korvataan haittana maapohjan arvon lisäksi em. julkaisun mukainen taimikon arvo.

Anna Rakemaa, metsäjohtaja

Anssi Niskanen, elinkeinojohtaja

LIITE 1:

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Mäki, O. 2013. Summarvomenetelmän aputaulukot. Metsäkustannus Oy.